

บทคัดย่อ

ในภาคชนบทของสังคมไทยในอดีต มีการผลิตที่มุ่งเน้นการใช้แรงงานจากคนในครอบครัว ในชุมชนเป็นการผลิตเพื่อการยังชีพและการใช้สอยในครัวเรือน และมีการแบ่งปันในชุมชนระดับรากหญ้า แต่ในปัจจุบันการผลิตที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยเช่นนั้นค่อยๆ เลือนหายไปกับกระบวนการการพัฒนาตามกระแสหลักของสังคมตะวันตก ที่ให้ความสำคัญกับการผลิตในเชิงพาณิชย์ มุ่งผลิตในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยอาศัยเครื่องจักร เทคโนโลยี สารเคมี และระบบการค้าทุนนิยม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือเหตุผลและความเชื่อที่ว่ามันคือความทันสมัย เป็นรากฐานของความเจริญก้าวหน้า และโลกทั้งโลกต้องมีแบบแผนการผลิตที่เป็นแบบอย่างเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตในภาคเกษตรสู่ระบบอุตสาหกรรมเกษตร ส่งผลให้เกิดความต้องการแรงงานจำนวนมากเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น ก่อให้เกิดอาชีพใหม่ในสังคมเกษตรกรรมไทย คือ "เกษตรกรรับจ้าง"

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพชีวิตของกลุ่มเกษตรกรรับจ้างว่ามีวิถีการดำรงชีวิตอย่างไร รวมถึงปัญหาที่พบจากการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังศึกษาถึงปัญหาในการเข้าถึงระบบบริการของรัฐ โอกาส ช่องทาง และรูปแบบในการให้ความช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยเลือกทำการศึกษาสภาพชีวิตเกษตรกรรับจ้างในไร้อ้อย อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

อาชีพเกษตรกรรับจ้างในไร้อ้อย ถือได้ว่าเป็นอาชีพใหม่ที่เป็นผลผลิตของการพัฒนา หรือความล้มเหลวของการพัฒนาตามกระแสหลักในระบบทุนนิยม จะเหตุผลใดก็ตาม ในปัจจุบันสังคมไทยมีเกษตรกรรับจ้างในภาคเกษตรกรรมทุกสาขา และจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐต้องให้ความสำคัญในเรื่องสวัสดิการและการคุ้มครองให้มีความเท่าเทียมเสมอกันในฐานะความเป็นประชาชนของรัฐ

แรงงานรับจ้างในไร้อ้อย เป็นแรงงานที่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 25-50 ปี มีระดับการศึกษาต่ำ แรงงานส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาและมีอาชีพรับจ้างทั่วไปในภาคเกษตรกรรม และส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่อพยพมาจากภาคอีสาน สาเหตุสำคัญที่ทำให้เข้ามาประกอบอาชีพนี้คือ ปัญหาเรื่องความยากจน ปัญหาเรื่องการผลิตที่ล้มเหลว เกิดภาวะขาดทุน เพราะต้องใช้ต้นทุนในการผลิตสูง ส่งผลให้เกิดภาวะหนี้สินล้นพ้นตัว และสาเหตุอีกประการคือ การว่างงานในช่วงหมดฤดูการทำนา ทำให้ต้องออกมารับจ้างหาเงินใช้หนี้

ด้านสวัสดิการ พบว่า แรงงานรับจ้างในไร้อ้อยประสบกับปัญหาเรื่องค่าจ้างแรงงานที่ต่ำเกินไป ไม่มีการคุ้มครองแรงงานจากภาครัฐ บุตรหลานไม่ได้รับการศึกษาเพราะเป็นแรงงานที่ย้ายถิ่นเข้ามารับจ้าง การติดต่อราชการเป็นไปด้วยความยุ่งยากเพราะมีปัญหาเรื่องหลักฐานที่ติดอยู่ที่ภูมิลำเนา ฯลฯ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ประการแรก ควรมีการแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นเหตุ คือ การช่วยเหลือชาวนาในเรื่องปัจจัยการผลิตที่มีราคาถูก เงินกู้ที่ดอกเบี้ยต่ำหรือไม่สูงเกินไป และมีความเป็นธรรมกับชาวนา การพักชำระหนี้ ธ.ก.ส. การให้ความสำคัญและการช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ชาวนาสามารถพึ่งตนเองและไม่ต้องอพยพมาเป็นแรงงานรับจ้างต่างถิ่น นอกจากนี้รัฐบาลควรส่งเสริมการสร้างงานให้เกิดขึ้นในชุมชน เป็นอาชีพเสริมที่มีความมั่นคงและยั่งยืน เพื่อว่าแรงงานจะไม่ต้องออกไปรับจ้างต่างถิ่นเมื่อ

หมดฤดูกาลทำนา สำหรับเกษตรกรที่เข้ามาเป็นแรงงานรับจ้างในไร่อ้อยแล้ว ควรมีการจัดสวัสดิการด้านการศึกษาสำหรับบุตรหลานของแรงงานเหล่านั้น และควรให้การคุ้มครองแรงงานรับจ้างในไร่อ้อย เช่น การก่อตั้งสมาคมหรือสหพันธ์แรงงานรับจ้างในไร่อ้อย เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้กับแรงงานในด้านต่างๆ เช่น อัตราค่าจ้าง จำนวนชั่วโมงในการทำงาน สวัสดิการ สภาพความเป็นอยู่ ท้ายที่สุด ควรขยายพื้นที่รักษาพยาบาลในโครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อให้แรงงานได้รับสวัสดิการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน